

*Stichting
Zuid-Limburgse
Stoomtrein Maatschappij*

Het langste museum van Limburg

Visieplan Stichting ZLSM
versie augustus 2016

Randy Habets

Zuid-Limburgse Stoomtrein Maatschappij

Inhoudsopgave

1	Stichting Zuid-Limburgse Stoomtrein Maatschappij	2
1.1	Inleiding	2
1.2	Doelstelling	2
2.1	De missie en visie	2
2.3	Werkgebied en positionering	3
2	Algemene gegevens	4
2.1	Stichting versus werkmaatschappij	4
2.2	Bestuurders	4
2.3	Eigendommen	4
2.4	Financiering van activiteiten	4
3	Maatschappelijk nut van de ZLSM	6
3.1	ZLSM als behoeder van Limburgs erfgoed	6
3.2	ZLSM als economische motor	6
3.3	ZLSM als natuurbeheerorganisatie	6
3.4	ZLSM als sociaal maatschappelijke organisatie	7
3.5	ZLSM als conservator van railinfrastructuur	7
3.6	Resumé: maatschappelijk nut	7
4	Ontwikkelvisie op lange termijn	9
5	Ontwikkelvisie op middellange termijn	12

1 Stichting Zuid-Limburgse Stoomtrein Maatschappij

1.1 Inleiding

De aankondiging van sluiting van de spoorlijnen tussen Simpelveld en Kerkrade (een deel van de zogenaamde Miljoenenlijn) en tussen Schin op Geul en Vetschau in Duitsland (een deel van Nederlands eerste grensoverschrijdende spoorlijn) inspireerde een groepje enthousiastelingen tot het oprichten van een stichting ten behoeve van het behoud van het culturele spoorerfgoed.

De kortste weg van Hasselt in België naar Keulen in Duitsland loopt dwars door Limburg. Om deze steden en Valkenburg aan de Geul, de toeristische trekpleister van Zuid Limburg, met elkaar te verbinden en internationaal te ontsluiten werd in 1853 de grensoverschrijdende spoorlijn van Maastricht via Valkenburg aan de Geul naar Aken geopend. In Simpelveld werd het grensstation, huisvesting van de Koninklijke marechaussee, gevestigd. Door de grote hoogstijging tussen Valkenburg naar Vetschau staat dit spoortraject ook bekend als de enigste bergspoorlijn van Nederland en dat door een van de mooiste natuurgebieden van Nederland.

Later, begin 20ste eeuw, is de Miljoenenlijn van Landgraaf naar Simpelveld (overslagstation) aangelegd ten behoeve van het transport van kolen vanuit Zuid Limburg naar de rest van Nederland. Dit tracé heeft een belangrijke rol gespeeld in de economische ontwikkeling van mijn regio. De aanleg ervan was uniek. De bijzondere kenmerken van het landschap vormden een grote uitdaging bij de aanleg. Om hoogte verschillen te overwinnen moesten dalen overbrugd worden en heuvels worden afgevlakt. De hoge kostprijs van het project, 1 miljoen gulden per strekkende kilometer, is de naamgever van de "Miljoenenlijn".

De gedachte dat de geschiedenis rondom deze spoorerfgoed bewaard moest blijven voor toekomstige generaties, vormde de aanleiding om de stichting Zuid-Limburgse Stoomtrein Maatschappij (ZLSM) op te richten.

1.2 Doelstelling

Bij de oprichting van de stichting in 1988 heeft de ZLSM in de statuten de doelstellingen (artikel 2, lid 1) als onderstaand geformuleerd.

Het spoorlijntraject Valkenburg via Simpelveld naar Kerkrade-Centrum, waaronder begrepen het gedeelte bekend als 'het miljoenenlijntje', als museumspoorlijn in stand te houden en te exploiteren of te laten exploiteren door het op gezette tijden uitvoeren van treinbewegingen, al dan niet met stoomtractie en voorts al hetgeen met een en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn zoals, doch niet uitsluitend:

- *het in stand houden van de weg, de bijkomende kunstwerken en gebouwen niet alleen voor zover ze noodzakelijk zijn voor de treindienst, maar ook voor zover ze architectonische en cultuurtechnische waarde hebben;*
- *het behouden van de landschappelijke, milieutechnische en natuurwetenschappelijke waarden die de baan en de aanliggende terreinen hebben;*
- *het bieden van gelegenheid historische treinen en trammateriaal in stand en in bedrijf te houden;*
- *het bieden van een wezenlijke bijdrage in de toeristische infrastructuur van Zuid Limburg, ook buiten het gebruikelijke seizoen.*

2.1 De missie en visie

In 2013, het jaar dat de Stichting 25 jaar bestond, heeft de organisatie een nieuw businessplan opgesteld. Gelet op de opgedane ervaringen heeft de stichting als grondslag voor dit Beleidsplan de navolgende missie en visie voor de komende jaren geformuleerd:

De missie

ZLSM wordt (h)erkend als de behoeder van cultureel erfgoed, historisch materieel en ontwikkelaar van de natuur langs de spoorlijn. ZLSM biedt een laagdrempelige en attractieve omgeving aan waarin bezoekers op zoek naar onthaasting, natuur, cultuur en educatie zich verwonderen. Deze omgeving biedt voldoende economische potentie om de continuïteit van de museale organisatie te borgen en genereert spin-off in de directe omgeving van de spoorlijn. ZLSM is een primair door vrijwilligers gerunde organisatie. ZLSM is ook een lerende organisatie, wat wil zeggen dat zowel vrijwilligers, eigen medewerkers als medewerkers van sociaal maatschappelijke organisaties elkaar opleiden en coachen in het ontwikkelen van competenties en vaardigheden. Alle betrokken personen vinden er een vrolijke en zinvolle tijdsbesteding.

De visie

ZLSM laat haar bezoekers de regionale geschiedenis van het culturele erfgoed beleven en ervaren. ZLSM stelt het erfgoed op een toegankelijke en attractieve wijze ter beschikking aan bezoekers. Door het prikkelen van de vijf zintuigen draagt ZLSM bij aan het herbeleven van herinneringen door ouderen, de culturele bewustwording van volwassenen en educatieve ontwikkeling van kinderen. Daarnaast levert ZLSM een bijdrage aan de economische ontwikkeling van het Heuvelland en Parkstad door als "verbindende schakel" bezoekers op een nostalgische manier te vervoeren van en naar de aanliggende toeristische trekpleisters inclusief de gemeente Simpelveld.

2.3 Werkgebied en positionering

Voor vele bezoekers is Zuid Limburg een stukje buitenland in eigen land. De historische treinen van de ZLSM rijden dwars door dit "buitenland" en ieder jaar ontdekken duizenden reizigers dat de Miljoenenlijn zo veel meer biedt dan alleen een nostalgische stoomtreinrit door het Heuvelland.

Als ijzeren ruggengraat verbindt de 26 kilometer lange spoorlijn tientallen bekende en minder bekende Zuid-Limburgse pareltjes. Deze pareltjes kenmerken de attractiviteit van Zuid Limburg en moet je hebben gezien.

Het langste museum van Limburg!

2 Algemene gegevens

2.1 Stichting versus werkmaatschappij

De formele status van de stichting ZLSM is museumbedrijf (SBI-code 91021). Aan de stichting zijn thans circa 500 donateurs en 250 actieve vrijwilligers verbonden.

Ten behoeve van de exploitatie heeft de stichting een werkmaatschappij, ZLSM Bedrijf BV, in het leven geroepen. Hoewel de organisatie zich presenteert als een attractiebedrijf is de formele status van deze werkmaatschappij vervoersmaatschappij.

Voor de exploitatie stelt de stichting stelt haar eigendommen ter beschikking aan de werkmaatschappij.

In de werkmaatschappij zijn thans drie mensen werkzaam en de stichting is enig aandeelhouder.

Voor de exploitatie beschikt ZLSM over een concessie van het ministerie.

2.2 Bestuurders

Op dit moment wordt de stichting door de volgende personen bestuurd (onbezoldigd):

- De heer M. Schellekens   voorzitter
- De heer W. Nelissen   vice-voorzitter
- De heer J. Schoonbrood   secretaris
- De heer B. Penders RA/RC   penningmeester
- De heer T. Neven   bestuurslid Techniek

Het bestuur wordt op een aantal bijzondere vlakken zoals HRM, financiën en juridische zaken, om niet ondersteund door ter zake deskundige adviseurs.

De werkmaatschappij wordt bestuurd door de heer R. Habets, algemeen directeur.

2.3 Eigendommen

Al het treinmaterieel is verworven middels een startsubsidie en door schenkingen. ZLSM heeft een omvangrijk materieelpark waaronder vijf stoomlocomotieven, een Schienenbus (dieseltrein), diverse diesellocomotieven, rijtuigen voor personenvervoer en vele goederenwagens.

Daarnaast heeft ZLSM in Simpelveld de beschikking over een werkplaats en stallingloodsen (in eigendom). Evenals een werkend klassiek treinbeveiligingssysteem met twee bijbehorende rijksmonumentale seinhuizen en watertoren.

Het baanvak, bijbehorende emplacements en het voormalige grensstationsgebouw Simpelveld (rijksmonument) zijn in eigendom van de provincie Limburg, die dit alles aan ZLSM verhuurt.

2.4 Financiering van activiteiten

De ZLSM kent 3 hoofdbronnen van inkomsten:

1. Inkomsten door beheer;
2. Inkomsten door verkoop van plaatsbewijzen;
3. Subsidies, sponsoringen en donaties.

Als eigenaar van het spoortracé en het stationsgebouw is de provincie Limburg verantwoordelijk voor de financiering van het bijbehorende groot onderhoud. Hiervoor is door de provincie en de vier gemeenten langs de lijn (Valkenburg aan de Geul, Wijlre-Gulpen, Simpelveld en Kerkrade) in 2013 een onderhoudsfonds ingericht.

Vanuit dit fonds wordt jaarlijks groot onderhoud aanbesteed aan erkende aannemers. De ZLSM is actief betrokken bij het voorbereiden van aanbestedingsprojecten en ondersteunt waar nodig in de uitvoering door mensen en middelen ter beschikking te stellen. Ter compensatie van deze inbreng ontvangt de ZLSM een vergoeding.

De grootste bron van inkomsten wordt gegenereerd middels de verkoop van plaatsbewijzen. De ZLSM rijdt namelijk circa 100 dagen per jaar een toeristische dienstregeling met stoom- en dieseltreinen. Reizigers maken kennis met de diverse onderdelen van het langste museum van Limburg: de bijzondere spoortracés, het historische materieel, de activiteiten van de vrijwilligers, de monumenten te station Simpelveld en indien gewenst met het Limburgs natuurlandschap en de dorpen en attracties in de directe omgeving van de spoorlijn.

De ZLSM zou niet kunnen bestaan zonder de (financiële) ondersteuning van particulieren, bedrijven en fondsinstellingen. Deze ondersteuning wordt geboden in de vorm van het leveren van gratis diensten en/of producten en door het ter beschikking stellen van financiële middelen. Dit laatste kan een eenmalige bijdrage zijn (schenkingen, legaten, enz.) maar gebeurt veelal op structurele basis door onze donateurs en vrienden. Al deze partijen zijn wij zeer erkentelijk voor hun bijdrage aan de instandhouding van het cultureel spoorerfgoed.

3 Maatschappelijk nut van de ZLSM

ZLSM beweegt zicht qua doelstellingen en werkwijze op een breed maatschappelijk terrein. Het is dan ook niet de aandeelhouderswaarde die centraal staat maar de stakeholderswaarde. Een investering in ZLSM is een investering in de maatschappij en haar omgeving en de regionale economie. Die stakeholderswaarde wordt hierna in vijf titels samengevat:

1. ZLSM als behoeder van Limburgs erfgoed,
2. ZLSM als economische motor,
3. ZLSM als natuurbeheerorganisatie,
4. ZLSM als sociaal maatschappelijke organisatie,
5. ZLSM als conservator van railinfrastructuur.

3.1 ZLSM als behoeder van Limburgs erfgoed

ZLSM beheert een groot deel van de eerste grensoverschrijdende spoorlijn (Aken - Maastricht, 1853). Omdat de oudste spoorlijnen meestal het eerst uitgebouwd en gemoderniseerd zijn, is het heel bijzonder dat de ZLSM-spoorlijn wat betreft trasering, dwarsprofiel en inrichting de afgelopen anderhalve eeuw vrijwel ongewijzigd is gebleven. Het merendeel van de kunstwerken (spoorbruggen en viaducten) tussen Schin op Geul en de grens verkeert nog in de oorspronkelijke staat.

De zijtak naar Kerkrade werd in 1872 als kolenspoor met paardentractie aangelegd (ontsluiting Domaniale Mijn) en heeft in de dertiger jaren een modernisering ondergaan, als onderdeel van de toen gerealiseerde Miljoenenlijn (verbinding tussen Schaesberg, Kerkrade en Simpelveld). De oorspronkelijke kunstwerken zijn naar toenmalige inzichten vernieuwend uitgevoerd in gewapend beton. Dit tracé is daarna geheel in die staat gehandhaafd.

Op het emplacement van Simpelveld hebben inmiddels het station, de seinhuizen, de watertoren en de draaischijf de status verkregen van rijksmonument. Ook de poort (gebouwd in 1928), die de Hamweg in Kerkrade onder de lijn Simpelveld-Kerkrade doorvoert, heeft diezelfde status. De klassieke mechanische beveiliging (armseinen, trekdraden en hendeltoestellen), is op de emplacementen van Simpelveld en Wijlre volledig gerestaureerd en door ZLSM operationeel gemaakt.

3.2 ZLSM als economische motor

De spoorlijn van ZLSM verbindt als "ijzeren ruggengraat" Valkenburg aan de Geul (het centrum van verblijfstoerisme in het Heuvelland) met Kerkrade en meerdere attracties, waardoor het verblijfstoerisme naar plaats en tijd gespreid wordt over een grotere regio, zonder daarmee het wegennet extra te belasten.

ZLSM trekt jaarlijks zo'n 55.000 (gemiddelde 2008-2012) bezoekers, die samen ruim 100.000 treinreizen maken. ZKA Consultants & Planners heeft in 2009 becijferd, dat de potentiële economische spin-off van ZLSM op € 1,65 miljoen aan bestedingen per jaar geraamd kan worden waarmee circa 15 fte's aan werkgelegenheid gemoeid zijn. Tevens wordt aangegeven dat er een additionele groeipotentie is van € 2,0 miljoen aan extra bestedingen en 19 extra fte's aan werkgelegenheid. Een opvallend feit is dat er op alle stopplaatsen van ZLSM weer horecafuncties verschenen zijn.

3.3 ZLSM als natuurbeheerorganisatie

ZLSM beheert ruim 70 ha aaneengesloten terreinen die zich over een totale lengte van 22 km uitstrekken over vijf gemeenten in Zuid Limburg en een in Duitsland. De spoorlijn biedt direct of in samenhang met andere ecologische structuren een verbinding tussen de grotere natuurgebieden van het Heuvelland, de Horbacherbörde en de Brunsummerheide. Zowel in provinciale als in gemeentelijke bestemmingsplannen zijn grote delen van het grondgebied van ZLSM aangewezen als EHS en/of PES.

Uit landelijk onderzoek blijkt dat de spoorlijn een ruime mate van voor Nederland unieke plant- en diersoorten herbergt. De redenen zijn: diverse bodemtypen en steile taluds en hellingen en het daarop door ZLSM uitgevoerde beheer, waardoor zowel droge als natte situaties voorhanden zijn. Beroemd is het kalkgrasland tussen Wijlre en Simpelveld. Recent onderzoek heeft aangetoond dat juist de soortenrijkdom hier sterk is toegenomen. Van alle Nederlandse spoorterreinen herbergt het emplacement van Simpelveld wel de meeste bijzondere soorten.

Jaarlijks worden in samenwerking met Stichting VOBULA kampeervakanties georganiseerd, waar vrijwilligers zich actief inzetten voor het behoud van de natuur en het cultuurhistorisch landschap.

3.4 ZLSM als sociaal maatschappelijke organisatie

ZLSM bindt door de jaren heen een constante schare van zo'n 200 tot 250 vrijwilligers aan zich. Iets minder dan de helft (45%) is korter dan 8 jaar actief voor ZLSM, 21% tussen de 8 en 12 jaar en 34% langer dan 12 jaar. Daaruit blijkt de stabiliteit van en de trouw aan de ZLSM-organisatie.

De leeftijden lopen uiteen van 16 jaar (minimum leeftijd) tot héél oud en het opleidingsniveau is gemengd: 30% is laag, 32% middelbaar en 38% hoger opgeleid. Vrijwilligers komen vooral uit Zuid Limburg, maar ook uit de rest van Nederland, België, Duitsland en zelfs Zwitserland. ZLSM bindt technische en administratieve mensen, kunstzinnige en verzorgende types, blauwe en witte boorden, kortom ZLSM vormt een volledige afspiegeling van de normale maatschappij.

De vrijwilligers geven ZLSM gemiddeld het rapportcijfer 7,2 voor de overall tevredenheid. Een goede score!

Behalve aan het vaste vrijwilligerskorps stelt ZLSM tevens werkplekken beschikbaar aan: een tweetal mensen met bijzondere beperkingen (in vaste dienst met medewerking van de WOZL); diverse studenten (stageplekken): van maatschappelijke stageplaatsen (ca. 60 in 2012) tot MBO en HBO stages (ca. vier per jaar); in het kader van re-integratie wordt samengewerkt met RIMO, Exodus, Phoenix, Pentasz, Alexander Calder en Atland (instellingen voor opvang, zorg en activering aan mensen die door persoonlijke problemen of omstandigheden niet in staat zijn volwaardig aan de samenleving deel te nemen); gericht op inburgering zijn via Annex en Agens twee personen geplaatst voor elk twee dagen per week en taakgestraften via de reclassering.

Aanvullend heeft ZLSM in 2013 t/m 2014 samengewerkt met VDL. In dit project is gedurende twee jaar aan meerdere NedCar medewerkers een werkplek aangeboden.

Daarnaast onderzoekt ZLSM samen met het UWV waar wij elkaar kunnen aanvullen in de inzet van mensen met een WIA uitkering. Alsmede bij de reactivering van jongeren met Wajong-uitkering met als doel de afstand tot regulier werk te verkleinen.

3.5 ZLSM als conservator van railinfrastructuur

Als ZLSM er niet sinds 1988 was geweest, zouden de spoorlijnen tussen Schin op Geul en Kerkrade, respectievelijk Simpelveld en Vetschau, er nu waarschijnlijk net zo uitzien als het voormalig tracé van de stoomtram tussen Maastricht en Vaals. Je zou het verloop in het landschap nog wel terug kunnen vinden, maar het zou overwoekerd zijn, deels verkocht en omgeploegd of zelfs bebouwd zijn. Door ZLSM is het historisch tracé behouden, maar is ook toekomstig hergebruik als openbare spoorlijn mogelijk.

Het baanvak tussen Kerkrade Centrum en de kruising met de N300 gaat naar verwachting deel uitmaken van de Avantislijn. ZLSM heeft zich ter zake richting de regionale overheden (gemeenten en provincie) altijd coöperatief opgesteld en is bereid dit baanvak voor gezamenlijk gebruik open te stellen en zo nodig het eigendom ervan over te dragen aan de provincie of aan de nationale spoorbeheerder ProRail.

3.6 Resumé: maatschappelijk nut

Maatschappelijk nut van de Zuid-Limburgse Stoomtrein Maatschappij

4 Ontwikkelvisie op lange termijn

Een belangrijk deel van de visie vergt een grote investering, een collectieve samenwerking van meerdere partijen en is niet op korte termijn uitvoerbaar. Dit beperkt ons echter niet in onze dromen voor de toekomst!

Het gebied aan de zuidzijde van het stationsemplacement is aangewezen als een kansrijk leisure cluster aan de Parkstad Leisure Ring. Met ZLSM als kloppende hart, ligt het gebied ingeklemd tussen de N281 aan de zuidzijde, de kern van Simpelveld aan de noordzijde, Duitsland in het oosten en natuur in het westen.

Het gebied omvat:

- Het 'oude' bungalowpark Simpelveld (165 bungalows) met een receptiegebouw, horecavoorzieningen, een gedateerde minigolfbaan en een kleine speeltuin.
- Het 'nieuwe' bungalowpark (80 recreatiewoningen en 50 appartementen) met daarin voorzien een groot poortgebouw maar zonder verdere voorzieningen.
- Een natuurtransferium met fietsverhuur, informatie over fiets- en wandelroutes, omkleedruimte, douchegelegenheid en gelegenheid tot het schoonmaken van fietsen.
- De Zuid-Limburgse Stoomtrein Maatschappij.

Midden in het gebied ligt tevens:

- Een grote loods (thans in gebruik als opslagruimte) met beschikking over nutsvoorzieningen.
- Een groot weiland (in gebruik als landbouwgebied).

In de beleving van ZLSM ziet Groen Cluster Simpelveld er als volgt uit:

Komende van de N281 worden bezoekers van Groen Cluster Simpelveld naar het natuurlijk ogende parkeerterrein aan de noordzijde van het park geleid. Via een laan wandelen de bezoekers circa 200 meter naar het bezoekers- en informatiecentrum (de loods) in het hart van het park.

Het bezoekers- en informatiecentrum is 365 dagen per jaar geopend en is als knooppunt de uitvalsbasis voor vele fiets- en wandelroutes in de omgeving. Een deel van de routes is gethematiseerd en/of aangepast aan specifieke doelgroepen (eventueel te volgen onder begeleiding van een gids of trainer). Denk hierbij aan een cultuurroute langs bezienswaardigheden (kloosters, kloostertuin, kerk, de mergelboerderijen), cultuurroutes over het stationsemplacement en door de bungalowparken, een audiotour, een educatieve kinderroute en natuurroutes in de directe omgeving. Maar denk ook aan diverse hardloop- en MTB-routes variërend in zwaarte. Het bezoekerscentrum is goed bereikbaar per auto, fiets en openbaar vervoer en beschikt over een voetgangersontsluiting naar het nieuwe dorpscentrum van Simpelveld.

Het bezoekerscentrum is deels openbaar toegankelijk. In het openbare deel wordt een ruime cadeau- en souvenirshop gerealiseerd. In de winkel worden streekgebonden producten, toeristische informatieproducten, wandel- en fietsproducten (o.a. kleding) en ZLSM souvenirs verkocht. De verkoopbalie doet tevens dienst als verhuurlocatie van fietsen, nordic-walking stokken en clubs voor de minigolfbaan (af te halen in het huidige gebouw van het natuurtransferium) en is de verkooplocatie van plaatsbewijzen voor de Miljoenenlijn.

Een deel van het bezoekerscentrum is alleen toegankelijk tegen een kleine vergoeding. In dit museumdeel wordt het erfgoed van De Miljoenenlijn en de Aachener Maastrichter Eisenbahn geëxposeerd en gepresenteerd. Het erfgoed wordt tevens in relatie geplaatst tot de economische en sociaal maatschappelijke ontwikkelingen van Zuid Limburg en in het bijzonder Simpelveld. Maar ook de bijzondere natuur rondom de spoorlijn verdient aandacht net als het historische materieel.

Onderdelen van het museumdeel zijn tijdelijke en vaste tentoonstellingen, video en geluid presentaties, een modulebaan (treinbaan op schaal) en doe activiteiten zoals natuurworkshops, "opstoken" van een stoomlocomotief, enz.

Een vast onderdeel is de presentatie van bijzonder spoomaterieel zoals: een diesellocomotief, een luxueus culinair rijtuig, een mijntrein, kolenwagon, de 'blauwe engel' en een stoomlocomotief. Zowel de stoom- als de diesellocomotief zijn toegankelijk voor het publiek. Middels licht- en geluidstechnieken vertelt een stoommachinist hoe een stoomlocomotief werkt, benoemt hij de meest wezenlijke en herkenbare onderdelen en vertelt hij wat een machinist en stoker moeten doen om een trein te laten rijden. De diesellocomotief wordt

omgebouwd tot treinsimulator. Zittend op de plek van de machinist kan het publiek zelf de trein besturen over de Miljoenenlijn. De computergestuurde hendels in de machinistencabine corresponderen met de schermen gemonteerd in de ramen.

Zoals eerder aangegeven omvat het buitenterrein het 'oude' en het 'nieuwe' bungalowpark en het ZLSM emplacement. Alhoewel dit drie aparte organisaties zijn, is dit niet zichtbaar voor bezoekers. Het cluster is voor publiek herkenbaar als één park. Het gehele terrein is vrij van hekwerken en wordt ontsloten door natuurlijke verbindingen. De gethematiseerde buitenroutes zijn niet beperkt tot het ZLSM terrein, maar ontsluiten het gehele terrein en zijn daardoor onderdeel van de natuurlijke verbindingen. Op het gehele terrein komt het publiek als kunstobjecten spoorse zaken tegen zoals: stukken spoor, statisch (niet toegankelijk) materieel, seinpalen en wissels (al dan niet in miniatuurvorm en zelf te bedienen), assen van locomotieven, enz.

De bewegwijzering op het terrein is eenduidig, bij voorkeur aangepast aan de ZLSM beleving. Zo verwijzen borden op het ZLSM emplacement naar de speeltuin, de minigolfbaan en informatie- en bezoekerscentrum en verwijzen de borden in de parken naar de ZLSM miniatuurbaan, de fietsspoorbaan, de ABRI, de stationsrestaurant en de werkplaats.

Thematisch overnachten

Bovenstaande visie is een combinatie van de Center Parcs strategie (gasten op eigen terrein houden door op diverse locaties verschillende activiteiten aan te bieden) en de Landal Green Parks strategie (kwalitatief verblijf zonder veel activiteitsaanbod maar wel altijd dicht bij natuur). Deze sterkte kan verder uitgebouwd worden door de trend van thematisch overnachten aan het aanbod toe te voegen.

Het interieur van een aantal bestaande bungalows wordt gethematiseerd. Deze thematisering kan tevens worden aangepast aan specifieke doelgroepen zoals een kinderbungalow in het thema van Thomas the Tank Engine (populaire animatie serie voor kinderen van 3 tot 8 jaar en het meest succesvolle evenement van ZLSM).

Daarnaast worden een aantal extra gethematiseerde verblijfsmogelijkheden gerealiseerd: een B&B in de voormalige woning van de stationschef en viertal appartementrijtuigen. In de rijtuigen wordt een keuken, woonkamer, slaapkamer en badkamer/toilet gerealiseerd.

ZLSM als verbindende schakel

Door station Sijpeveld te ontwikkelen tot een attractie, en zeker met de ontwikkeling van het bezoekers- en informatiecentrum, wordt Sijpeveld een bestemming op zich. Met station Valkenburg aan de Geul (1853) aan de ene zijde en Kerkrade met het Continium (2050) aan de andere zijde van de spoorlijn, is attractiestation Sijpeveld een onderdeel van een reis door de tijd. De stoomtrein en Schienenbus vervoeren reizigers vanuit het Heuvelland en Parkstad naar station Sijpeveld waar zij zich in de eerste helft van de vorige eeuw wanen. Deze beleving neemt reeds een aanvang tijdens de treinrit met het historisch materieel.

Anderzijds wordt Sijpeveld vanuit het park de uitvalsbasis om de natuur en attracties langs de lijn te bezoeken. Voor bezoekers van het groen cluster Sijpeveld is het mogelijk om (een deel) van de tijdlijn te bereizen op een authentieke manier en hun bezoek aan Sijpeveld te combineren met een bezoek aan attracties langs de lijn. De nadruk ligt op het combineren van attracties die versterkende werking op de ZLSM beleving en de tijdlijn zoals de Steenkolenmijn en Fluweelengrot in Valkenburg en het te ontwikkelen rode cluster in Kerkrade met Continium als het kloppende hart.

Voor verblijfs gasten van het park zijn de stoomtrein en Schienenbus de hoofd vervoersmiddelen om de omgeving te verkennen tijdens hun verblijf. Alle gasten ontvangen als onderdeel van hun bungalowhuur een passe-partout. Met de passe-partout kunnen zij onbeperkt treinen tijdens hun verblijf in Sijpeveld. Of het nu gaat om een bezoek aan Valkenburg aan de Geul of een combinatie van een fiets- of wandeltocht door het Heuvelland met een enkele retourreis per trein.

Strategische samenwerking

Een vergaande samenwerking wordt ontwikkeld met de eigenaren en beheersorganisatie(s) van de bungalowparken. Samen participeren zij in het bezoekers- en informatiecentrum, eenduidige en herkenbare uitstraling, marketing, horeca-activiteiten en verblijfsactiviteiten. Zo zal ZLSM de exploitatie van de nieuw te ontwikkelen verblijfsaccommodaties (Stationswoning en slaaprijtuigen) uitbesteden aan de beheersorganisatie van het bungalowpark en ontvangen alle verblijfs gasten automatisch een passe-partout voor de treinen. Met een potentiële verblijfs capaciteit van circa 67.500 unieke verblijfs gasten per jaar draagt deze passe-partout bij aan de continuïteit van ZLSM.

Vanwege de brede thematisering en het uitgebreide aanbod is het bezoekerscentrum bij uitstek geschikt om in een georganiseerd samenwerkingsverband te exploiteren. Het bezoekerscentrum dient naast ZLSM tevens plaats te bieden aan de VVV Zuid Limburg, de lokale heemkunde vereniging, IVN en wellicht zelfs wel aan een lokale wandel- of fietsvereniging, staatsbosbeheer en mogelijk zelfs aan een organisatie zoals de wereldwinkel.

Voor wat betreft het verbeteren en inrichten van de wijze van uitdragen van het cultureel erfgoed zal ZLSM samenwerken met organisaties zoals Historisch Goud (Rijckheyt) en Continium. Deze organisaties beschikken over de benodigde kennis en ervaring om het culturele erfgoed van ZLSM op een attractieve wijze beschikbaar te stellen aan de maatschappij.

5 Ontwikkelvisie op middellange termijn

Algemene visie ontwikkeling van station Simpelveld

Station Simpelveld wordt ontwikkeld tot een high-traffic locatie waar bezoekers de hele week terecht kunnen. Deze locatie opereert los van de treindienst en is ook, zonder dat er treinen rijden, de moeite van het bezoeken meer dan waard. Bezoekers kunnen op een vermakelijke, informatieve en soms zelfs educatieve wijze kennismaken met de doelen en waarden van ZLSM. Een station waar het goed toeven is, moet nieuwe doelgroepen aantrekken en herhalingsbezoek op ZLSM rijdagen stimuleren. Verhoging van de attractiewaarde dient te leiden tot een stimulans van verkoop treinkaarten en daardoor de omzet.

Informatiecentrum (stationsgebouw)

Het station is gesitueerd in het toeristische hart van Simpelveld en daardoor uitermate geschikt om als informatiecentrum te dienen voor recreanten die Simpelveld/ZLSM bezoeken en toeristen die in een van de omliggende verblijfsaccommodaties verblijven. Het is de uitdrukkelijke wens om het stationsgebouw te transformeren tot een multifunctioneel gebouw waarin meerdere (openbare) toeristisch recreatieve en educatieve functies zijn gevestigd. Het station is minimaal vijf dagen per week geopend en moet over voldoende aantrekkingskracht beschikken om gasten te vermaken, ook op dagen dat de ZLSM-treinen niet rijden.

De gedachten gaan uit naar:

- een ruimte waar treintickets, merchandise, lokale producten, toeristische kaarten e.d. worden verkocht,
- een restauratieve ruimte (lunchroom) met terras en
- een expositieruimte.

De functie kan verder worden uitgebreid wanneer station Simpelveld tevens als start- en eindlocatie, met bijbehorende voorzieningen, kan dienen voor wandelaars en fietsers.

In samenwerking met de gemeente en de lokale ondernemers moet onderzocht worden op welke wijze Simpelveld economisch maximaal kan profiteren van de aanvoerlijn ZLSM. Een samenwerking met VVV Zuid-Limburg, bungalowpark Simpelveld, het natuurtransferium en organisaties zoals de heemkundevereniging en IVN behoren tot kansrijke mogelijkheden.

Cultuurroutes

Over het emplacement worden drie cultuurroutes uitgezet. Deze routes voeren langs de diverse aanwezige cultuur historische objecten en voorzien bezoekers van informatie. De informatie wordt overgebracht op twee niveaus: puur informatief en educatief. De educatieve informatie wordt aangepast aan de doelgroep van basisschoolkinderen.

De routes kunnen op eigen gelegenheid worden gevolgd, maar ook tegen betaling met behulp van audioapparatuur (audiotour) of onder begeleiding van een ZLSM rondleider.

De wijze van presentatie en inhoud worden ontwikkeld in samenwerking met Historisch Goud en de lokale heemkunde vereniging.

Bungalowpark Simpelveld

Het bungalowpark ligt aan het stationsemplacement en is middels een directe toegang te benaderen. In samenwerking worden de volgende zaken ontwikkeld:

- thematisering van het bungalowpark door een aantal spoorgerelateerde items als "kunstwerk" op het bungalowpark te plaatsen. De eerder genoemde cultuurroutes ontsluiten ook deze kunstwerken;
- over en weer wordt nostalgische bewegwijzering geplaatst naar ieders attracties.

Op langere termijn is het wenselijk om de volgende zaken te ontwikkelen:

- uitbreiding en thematisering van de speeltuin;
- thematisering van de 18 holes midgetgolfbaan.

Doelstelling is een samensmelting van de twee gebieden waarbij alle faciliteiten over en weer toegankelijk zijn voor bezoekers van het bungalowpark en ZLSM. De samensmelting moet leiden tot een groot en attractief verblijf- en attractiegebied, wat tevens wordt meegenomen in ieders communicatiemiddelen.

Thematisch overnachten

Modale (weinig onderscheidende) accommodaties zijn uit de mode voor korte vakanties. De trend is tweeledig: prijsbewust (modale maar goedkope overnachtingsmogelijkheid veelal via kortingsacties) of een bijzondere beleving (minder prijsgevoelig). Thematisch overnachten past bij de tweede trend.

ZLSM bouwt een viertal rijtuigen om tot een sfeervolle accommodatie waarin luxe en treinbeleving centraal staan. Deze (stilstaande) rijtuigen worden tegen het bungalowpark aan geplaatst.

Daarnaast worden in samenwerking met het bungalowpark een aantal bestaande bungalows gethematiseerd. Hierbij wordt rekening gehouden met specifieke doelgroepsegmenten zoals een "Thomas de trein" bungalow.

Het thematisch slapen krijgt een positie in de communicatiemiddelen van ZLSM, maar de volledige 'handling' en exploitatie worden verzorgd door de beheersorganisatie van bungalowpark Sempelveld.

Museumopstelling en expositie

De cultuurroutes voeren tevens langs een vaste museale opstelling van ZLSM materieel. De museumopstelling bestaat uit materieel met een historische waarde voor de regio (waaronder de Miljoenenlijn en de mijnbouw). Bij iedere museumstuk wordt het verhaal van de historie inzichtelijk gemaakt middels aan het materieel gemonteerde informatieborden.

De recent gerestaureerde ABRI op het middenperron wordt ontwikkeld tot expositie- en filmruimte. Gedurende kortere en langere perioden worden gethematiseerde exposities ingericht, gelinkt aan de waarden van ZLSM: vrijwilligers, maatschappij, Achener Maastrichter Eisenbahn, natuur rondom de spoorlijn, enz.

Attractielijn Sempelveld-Vetschau

De spoorlijn tussen Schin op Geul en Vetschau maakt deel uit van Nederlands eerste grensoverschrijdende spoorlijn met station Sempelveld als grensstation. Vanwege de hoge cultuur-historische waarde is deze lijn uitermate geschikt om te ontwikkelen tot attractielijn. Dit wordt versterkt door de slechte bereikbaarheid en het ontbreken van attracties rondom de halte Vetschau.

De spoorlijn wordt uitsluitend bereden met de Schienenbus (dieseltrein). De vormgeving van Schienenbus maakt een open blik op de omgeving tot een beleving. De 'guided-tour' wordt ingevuld met enkele stops op belangrijke punten. Met gebruikmaking van een geluidssysteem wordt het bijzondere verhaal van de spoorlijn verteld aan de reizigers.

De attractierit is een aanvulling op attractiestation Sempelveld en kan los geboekt worden. Reizigers met een ZLSM dagkaart kunnen gratis gebruik maken van de dienst. De duur van de rit wordt verlengd, zodat op diverse strategische punten een stop ingelast kan worden. Tijdens de stop wordt via een audiosysteem of live door conducteurs het bijzondere verhaal van het grenslijntraject en de objecten langs de lijn toegelicht.

Traptreintjes

Door het bos grenzend aan het stationsemplacement wordt een spannend traject aangelegd met industriespoor. Kinderen tot 14 jaar kunnen gebruik maken van traptreintjes die het traject volgen. Onderweg komen ze onder meer een tunnel, een brug en een verlaten mijn tegen.

Sein- en wisseltuin

In deze seinentuin geven we bezoekers de mogelijkheid om zelf te ervaren hoe de klassieke beveiliging werkt en langs deze weg te ervaren hoe spoorbeveiliging in algemene zin werkt. De tuin dient een hoog interactief gehalte te hebben. Het publiek dient te ervaren hoe zaken bediend worden, maar moet ook kunnen zien wat er gebeurt als men fouten maakt in de bediening van de beveiliging.

Vergaderen op locatie

Een van de ZLSM rijtuigen wordt omgebouwd tot een vergaderlocatie voor meetings tot circa 15 personen. Het rijtuig krijgt een vaste positie op het stationsemplacement en wordt voorzien van de benodigde faciliteiten zoals een beamer, schermen, koffie- en thee faciliteiten en een toilet.

Met het vergaderrijtuig wordt de zakelijke markt bewerkt als zelfstandig product en als arrangement gecombineerd met een treinrit, lunch- en dinertreinen, enz.

Werkplaats en omgeving

Het gebied rondom de werkplaats is ingericht als locomotievendepot en bestaat uit een slakkenput, kolenbunker, rijtuigloods, waterkolom en de monumentale watertoren en draaischijfput (rijksmonumenten). De combinatie van deze voorzieningen is uniek in Nederland en staat garant voor een optimale sfeerbeleving van een authentiek locomotievendepot.

In de werkplaats wordt het historische materieel gereviseerd en onderhouden. Alle spoorwegmaterieel is tussen 50 en 100 jaar oud. Deze 'old-timers' functioneren grotendeels op "uitgestorven" technieken en dit vereist bijzondere kennis en kunde voor restauratie en onderhoudswerkzaamheden (een specialisatie van ZLSM). Ervaring leert dat een belangrijk deel van de bezoekers zeer geïmponeerd raakt tijdens een bezoek aan de werkplaats.

De werkplaats beschikt over twee sporen waarop materieel gestald kan worden voor onderhoud. Eén spoor is doorgaans in gebruik voor materieel voor groot revisiewerk (niet verplaatsbaar) en het andere spoor is in het stoomseizoen (april t/m oktober) in gebruik voor de dienstdoende stoomlocomotief. Dit levert drie problemen op: beperkte capaciteit voor klein onderhoud, veel tijdrovend rangeren met materieel en hoge luchtvochtigheid met als gevolg condensvorming en roestvorming op machinerie en elektrische apparatuur.

Het voorgaande leidt tot de volgende mogelijkheden.

Restauratie watertoren en draaischijf

Het restaureren van de watertoren en de draaischijf (helaas incompleet; enkel de gemetselde put is nog aanwezig) staan hoog op het wensenlijstje van ZLSM. De ZLSM watertoren is de enige nog functionerende spoorwegwatertoren van Nederland.

De toren is een geregistreerd rijksmonument, maar heeft een restauratie. Daarbij moet de toren voor het publiek bereikbaar gemaakt worden, om daarmee een element van de totale depotbeleving te kunnen worden. De kosten hiervoor worden globaal op € 36.000 geraamd. Daarbij is dan ook voorzien in het weer in bedrijf nemen van de waterkolom, die bij het station staat. Nabij de watertoren is rond 1930 een draaischijf aangelegd om locomotieven te kunnen keren.

De draaischijf zelf is in 1942 overgebracht naar Amsterdam en uit het zicht geraakt. Het herplaatsen van een functionerende draaischijf zou een geweldige bijdrage leveren aan de attractiviteit van de werkplaatsomgeving.

Toegankelijk maken van de werkplaats voor het publiek

Een bezoek aan de werkplaats levert een grote bijdrage aan de attractiewaarde van ZLSM. Echter wanneer in de werkplaats wordt gewerkt, is vrije toegang voor de gemiddelde bezoeker te gevaarlijk omdat men de gevaren van een werkplaats niet herkent. Dit beperkt de mogelijkheden. Bezoek is nu alleen mogelijk in kleine groepen en onder begeleiding van een rondleider.

Bij werkzaamheden met een verhoogd risico wordt de werkplaats voor bezoekers gesloten. Omdat dit juist de meest spectaculaire werkzaamheden zijn (gieten van lagers, klinken van stoomketels, enz.) moeten deze op een andere manier getoond kunnen worden. De beste oplossing zou zijn om een vaste presentatie te tonen door middel van bijvoorbeeld een als historische werkplaats ingerichte ruimte, waarbij de historische gereedschappen en technieken getoond worden, ondersteund door audiovisuele presentatiemiddelen. Hierop wordt onder het volgende punt teruggekomen.

Nieuwbouw loodsd in oude stijl achter de draaischijf

In deze drie- of viersporige loods kunnen meerdere functies worden ondergebracht.

Als stallingloods voor de dienstdoende locomotief en Schienenbus draagt de loods bij aan het oplossen van de huidige operationele problemen (luchtvochtigheid en werkplaatscapaciteit). Hiervoor dient de loods te worden uitgerust met opstookvoorzieningen: afzuig- en filterinstallatie en een smeermiddelendepot. Verder kunnen in dit depotgebouw enkele ruimtes worden ingericht voor de audiovisuele presentatie van de historische werkplaatstechnieken, waarbij de bezoekers door middel van een vaste routing, ongeacht de kwaliteiten van (of zelfs onafhankelijk van) een rondleider een consistente presentatie te zien krijgen, ondersteund door (interactieve) filmpjes van daadwerkelijke uitgevoerde werkzaamheden in de werkplaats. Tijdens evenementen en voor specifiek geïnteresseerde gezelschappen (bijv. technisch onderwijs) kunnen in de werkplaats demonstraties of instructie van oude technieken worden gegeven.

Totale kosten van de locloods worden voorsnog globaal op € 500.000 geraamd. Daarnaast zal er een toegang over de put voor de draaischijf gerealiseerd moeten worden. Dit kan in de vorm van een werkende draaischijf of door de huidige put te dempen en te voorzien van spoor.

Voorkeur ZLSM

De restauratie van de watertoren en draaischijf dragen bij aan de museale waarde van de organisatie, maar restauratie levert geen significante bijdrage aan het verbeteren van de continuïteit. Een nieuwbouw locloods draagt wel bij aan de continuïteit op langere termijn. Het luchtkwaliteitsprobleem in de werkplaats wordt opgelost en er komt meer capaciteit beschikbaar voor onderhoud. Deze capaciteit is door een toename van het onderhoudswerk nodig.

De voorkeur van ZLSM gaat verder uit naar een nieuwbouw locloods in combinatie met de aanleg van spoor over een gedempte put. Door de put te dempen wordt weliswaar ingeleverd op cultuur historische waarde, maar door de multifunctionaliteit van de nieuwe loods neemt de beleving en attractiewaarde sterk toe.

Op korte termijn worden alle in de inleiding genoemde objecten opgenomen als onderdeel van de cultuurroutes en middels infoborden wordt de cultuur historie ontsloten voor het publiek.